

Sammen skaper vi en bedre by

Medvirkningstips til **innbyggere, utbyggere, planleggere og politikere**

Et steg mot bedre medvirkning

Siden august 2024 har kommuneansatte, innbyggere og forskere møttes jevnlig for å finne ut hvordan vi sammen kan skape bedre forutsetninger for meningsfull medvirkning i byutviklingen i Stavanger. Dette samarbeidet har vi kalt *medvirkningsforum*.

Brosjyren du nå holder i hånden er et foreløpig resultat av samtalene våre. Dette er en skisse i ordets beste forstand – et påbegynt arbeid som ikke er ferdigstilt, men som venter på å bli det. Ved å offentliggjøre tankene våre inviterer vi deg og alle andre til å hjelpe oss med veien videre.

Hvordan kan vi sammen skape en bedre by for alle?

På de neste sidene stiller vi en rekke spørsmål som vi mener blir avgjøren-

de for å lykkes med å få til en medvirkning som alle parter kan støtte opp om. For hvert spørsmål forsøker vi å svare på hva fire sentrale grupper kan gjøre for å bidra til at vi i fellesskap kan finne bedre løsninger:

Hva kan vi som **innbyggere** gjøre?

Hva kan vi som **utbyggerne** gjøre?

Hva kan vi som **planleggere** gjøre?

Hva kan vi som **politikere** gjøre?

De foreløpige svarene våre er ufullstendige. Noen er kanskje feil. Men de er en begynnelse og et forsøk på å sette gang i en utvikling mot noe bedre. Og vi trenger din hjelp. Møtene i medvirkningsforum fortsetter, og denne brosjyren er en invitasjon til å bli med.

Medvirkning er lokaldemokratiets hjerte

Medvirkning i Stavanger kommune
→ stavanger.kommune.no/medvirkning

For at lokaldemokratiet kan fungere på nabolagsnivå, trenger de folkevalgte hjelp fra innbyggerne og andre som blir berørt. Uten medvirkning fra nabolaget er det sjeldent mulig å treffe valg som faktisk er i innbyggerne sin interesse. Derfor er medvirkning lovpålagt i alle plansaker:

Loven angir minstekravene som kommunen og utbyggeren må leve opp til. Men de kan også velge å gjøre mer enn det som loven krever. Uansett er de avhengige av at nabolaget engasjerer seg aktivt i prosessen. Meningsfull medvirkning krever at alle parter bidrar og respekterer hverandres roller og innspill.

«Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som ikke utføres av andre offentlige organer eller private.»

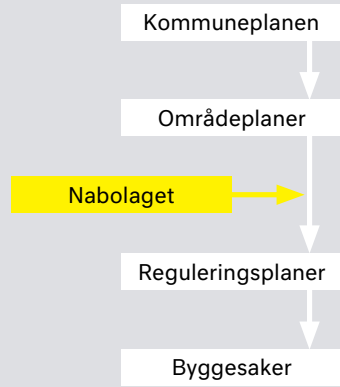
Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.»

→ Plan- og bygningsloven §5-1

Plansystemet og nabolaget

I det kommunale plansystemet i Stavanger finnes det flere nivåer som vist til høyre. Det er kommuneplanen – sammen med nasjonale og regionale føringer – som setter rammene for planlegging på de ulike nivåene.

Nabolagsnivået har et stort potensial, da det er her innbyggerne oftest ønsker å delta aktivt i planprosessene. Mens overordnede områdeplaner kan gjelde i flere tiår, bør medvirkningen lokalt være kontinuerlig. Den må forankres som en visjon i reguleringsplaner og gjøres gjeldende i alle enkeltsaker. Slik sikres verdifulle innspill til større, helhetlige planer (som kommuneplaner), samtidig som innbyggere og lokale aktører får direkte innflytelse på premissene for byutviklingen.

Utfordringer

Medvirkningsforum har forsøkt å kartlegge hvilke **barrierer og utfordringer** som ulike aktører støter på i plansystemet. Følgende temaer trer frem som særlig relevante:

Relevans: Mange deltar ikke i medvirkning fordi det ikke virker relevant for deres egen fremtid og hverdagsliv i nabolaget.

Timing: En tilbakevendende utfordring er at nabolaget involveres for sent i planleggingsprosessen, og at tidsvinduet for medvirkning er for kort.

Oppfølging: Det er vanskelig å følge med på hva som skjer med innspillene som blir gitt i ulike medvirkningsaktiviteter.

Maktbalanse: Mange opplever at det ikke nytter noe å medvirke fordi maktbalansen mellom innbyggere, utbyggere og myndigheter er for skjev.

6 **Tillit:** Tidligere skuffelser, og en opplevelse av å ikke bli hørt, gjør at mange mister tilliten til at medvirkning er en meningsfull måte å bidra til byutviklingen på.

Mulige løsninger

Hvordan skal vi takle disse utfordringene? **Her er våre tips:**

Relevans: Medvirkningen kan gjøres mer relevant gjennom å tilpasse både tema og metode til de grupper som ønskes involvert. Det kan for eksempel gjøres ved å involvere innbyggere i planlegging av medvirknings-aktivitetene – *medvirkning om medvirkning*.

Timing: Flere vinduer for medvirkning bør åpnes tidligere i den formelle prosessen (se figur på side 4). Utbyggere og planleggere kan også begynne medvirkningsarbeidet på mer uformelle måter allerede før den formelle planprosessen settes i gang.

Oppfølging: Arbeidet med å følge opp formelle og uformelle innspill kan systematiseres og gjøres mer synlig. Et prinsipp kan være at den som mottar innspill alltid legger den samme energi i å følge opp, som innbyggeren har lagt i å gi innspillet.

Maktbalanse: Medvirkning skal bidra til å redusere skjevheter i maktbalansen i byutviklingen. Dette kan delvis oppnås ved å aktivt prioritere innspill fra underrepresenterte grupper.

Tillit: Tillit bygges over tid – når vi viser åpenhet, holder ord og lytter til hverandre, blir tillit noe som styrker lokaldemokratiet.

Hva kan vi som **innbyggere** gjøre?

Hjelp planleggere i kommunen med å vite hva som er relevant for oss ved å gi innspill – også uoppfordret. Gi tilbakemelding direkte i planen eller via kontaktskjemaet på kommunens nettsider.

Møt opp og bruk stemmen din på møter og i aktiviteter for å sikre at utviklingsplanene blir relevante og treffer nabolagets faktiske behov.

Ta kontakt med våre lokalpolitikere og fortelle hva som er viktig for oss i vårt nabolag.

Hva kan vi som **utbyggere** gjøre?

Fokusere på de som bor i området når vi utvikler prosjekter.

Gjøre det tydelig hva våre planer og visjoner vil bety for hverdagslivet til de som bor og jobber i nabolaget, og de som bruker det.

Relevans

Hvordan kan vi sammen sikre at medvirkningen oppleves som relevant og meningsfull for de som skal delta?

Hva kan vi som **planleggere** gjøre?

Ta innbyggere med på råd når vi utformer medvirkningsprosesser — *medvirkning om medvirkning*.

Kommunisere hvilke rammer og begrensninger som gjelder for medvirkningen, slik at vi ikke skaper falske forventninger til hva innbyggere kan påvirke.

Forebygge medvirkningstrøtthet ved å sørge for at planen er konkret og relevant før innbyggere inviteres inn.

Gi eksempler på gode innspill og hjelpe folk til å gi innspill til de temaene som er aktuelle.

Starte med nabolagsnivået i planprosessene slik at innbyggerne finner relevans og kan delta tidlig, både i de overordnede områdeplanene og de detaljerte reguleringsplanene.

Hva kan vi som **politikere** gjøre?

Innhente kunnskap om hverdagslivet til de som bor i nabolagene før vi tar beslutninger i plansaker.

Gjøre vedtak som gir større rom for nabolagsnivået i plansystemet.

Integrer medvirkning i politiske beslutningsprosesser, ikke bare planprosesser.

Hva kan vi som **innbyggere** gjøre?

Holde oss oppdaterte på oppstart av planprosesser på → stavangerplaner.no — for eksempel ved å abonnere på plansaker som berører oss.

Selv ta kontakt med utbygger og gjøre oppmerksom på at vi ønsker å bidra i planarbeidet.

Løpende snakke med hverandre om våre felles visjoner for nabolaget — da er vi alltid klar til å delta i tidlig fase.

Oppdatere hverandre og dele pågående plansaker for å gi så mange som mulig sjansen til å bidra.

Hva kan vi som **utbyggere** gjøre?

Involvere tidlig og gi innbyggerne en plass ved bordet i startfasen av planer og prosjekter.

Inkludere en representativ innbyggergruppe fra starten av planprosessen — de kan hjelpe oss med å forstå nabolaget.

Varsle oppstart av planarbeid bredere enn det som er lovpålagt — det gir oss en bedre prosess og styrker omdømmet.

Timing

Hvordan kan vi sammen sikre at nabolaget involveres tidligere?

Hva kan vi som **planleggere** gjøre?

Ta initiativ til å utvikle nabolagsvisjoner sammen med innbyggerne, som kan påvirke fremtidige plansaker i området og gi innspill til kommuneplanen.

Bruke det første møtet med utbygger til å foreslå etablering av en innbyggergruppe som kan delta i planprosessen fra begynnelsen.

Organisere medvirkningskafé i bydels- husene der folk kan stikke innom for å få informasjon, snakke med fag- eksperter og diskutere innspill.

Hva kan vi som **politikere** gjøre?

Vedta krav om tidlige medvirkningstiltak i alle plansaker for å sikre både mulighet for medvirkning og forutsigbarhet for utbyggere.

Hjelpe administrasjonen med å møte innbyggerne i nabolagene for å ha fingeren på pulsen.

Være aktive med å fortelle om viktige plansaker som kommer til å få betydning for folks hverdagsliv – vi får ofte kjennskap til disse sakene tidligere enn folk flest.

Hva kan vi som innbyggere gjøre?

Gi innspill skriftlig og ikke bare muntlig — da er vi med på å sikre at innspillene finner veien til politikerne.

Skrive innspill som er så konkrete og tydelige som mulig, for å gi planleggere, utbyggere og politikere de beste mulighetene for å følge opp.

Søke råd og veiledning hos kommunen før vi sender innspill, for å sikre at innspillet er relevant og ender på det rette bord.

Hva kan vi som utbyggere gjøre?

Sende ut oppdateringer underveis i prosessen — ikke la naboene vente i uvisshet.

Be kommunen om innsikt i innspill fra tidligere plansaker i området, før vi selv starter med medvirkningsprosesser.

Ha et eget system for lagring og oppfølging av innspill fra både formelle og uformelle kanaler.

Oppfølging

Hvordan kan vi sammen sikre en mer systematisk oppfølging av innspill?

Hva kan vi som planleggere gjøre?

Gi innbyggerne oversikt over hvordan de kan følge innspillet sitt gjennom planprosessen, via politisk behandling og fram til vedtak.

Svare ut innspillene, og legg samme energi i svaret som folk har brukt på å skrive innspillene.

Ta initiativ til at kommunen utvikler et søkbart system der innbyggerne kan følge innspillenes gang gjennom planprosessene.

Lage rutiner for deling av innspill med andre avdelinger eller relevante fagområder i kommunen.

Måle utbytte og reelle resultater fra medvirkningsprosesser og ha et system for lagring av disse.

Hva kan vi som politikere gjøre?

Dele orienteringssaker lokalt i de nabolag som er berørt.

Møte innbyggerne ansikt til ansikt og forklare våre beslutninger og innspillenes betydning.

Sikre at alle planer som skal godkjennes inkluderer et dokument som tydelig viser hvordan medvirkning og innspill er vurdert og tatt hensyn til i planen.

Hva kan vi som **innbyggere** gjøre?

Delta aktivt i den offentlige debatten for å være med på å sette dagsorden for byutviklingen.

Ta initiativ til å samle nabolaget i et formelt lag eller en forening for å få en felles, kraftig stemme i planprosesser.

Bruke din rett til å delta i høringer og planprosesser – hver sjanse er en mulighet til å forme nabolagets fremtid.

Hva kan vi som **utbyggere** gjøre?

Ta et helhetlig hensyn til at folk i området ikke bare bor eller jobber, men lever sine liv der.

Ta utgangspunkt i hvordan vi sammen kan gjøre byen til et bedre sted å bo, jobbe og leve.

Bruke innspill som en konstruktiv mulighet for å få til bedre utviklingsprosjekter.

Invitere alle parter til møter hvor dere sammen kan diskutere og utvikle de beste løsningene for planen eller prosjektet.

Maktbalanse

Hvordan kan vi sammen forsøke å håndtere den ujevne maktbalansen på en måte som gir alle en fair mulighet for å bli hørt?

Hva kan vi som **planleggere** gjøre?

Huske på at innbyggerne gjør medvirkningsjobben på fritiden sin, og møte dem på deres premisser.

Organisere møteplasser der alle roller i en plan er representert og får mulighet til å diskutere løsninger sammen.

Prioritere innbyggersamarbeidet like høyt som dialogen med utbyggerne for å sikre balanse og kvalitet i prosessen.

Hva kan vi som **politikere** gjøre?

Styrke den administrative støtten til innbyggerinitiativ og lokalpolitikere.

Finne ut hvordan nabolagene kan få en sterkere stemme inn mot de politiske beslutningene.

Vedta krav om en medvirkningsstrategi for alle planer og prosjekter.

Sette oss inn i både innbyggere, utbyggere og planleggere sitt perspektiv før vi stemmer i plansaker.

Ta samfunnsansvar ved å stille tydeligere krav til at utbygging skal komme innbyggerne og nabolaget til gode.

Hva kan vi som **innbyggere** gjøre?

Heie fram de gode ideene!
Bruk stemmen din til å aktivt støtte forslagene som gjør nabolaget ditt bedre.

Være kritisk, men med et åpent sinn.
Gi planleggere, utbyggere og politikere mulighet for å vise at de er til å stole på.

Bruke erfaringer og kunnskap – både om det som fungerte og det som feilet – for å skape enda bedre resultater i neste prosess.

Hva kan vi som **utbyggere** gjøre?

Sette konkrete mål i bedriftens strategier om å øke tillit mellom innbygger og utbygger.

Snakke med innbyggere og organisasjoner i området, delta på arrangementer og gjennomføre befaringer for å lytte og samle kunnskap om stedets funksjon og utfordringer før planleggingen starter.

Se kritiske innspill som en verdifull mulighet til å skape et bedre prosjekt, som i seg selv bygger tillit.

Tillit

Hvordan kan vi sammen (gjen)oppbygge den manglende tilliten mellom innbyggere, utbyggere, planleggere og politikere?

Hva kan vi som **planleggere** gjøre?

Bruke tydeligere språk og visuelle virkemidler for å gjøre plandokumentene lettere å forstå. Det er lettere å ha tillit til noe som er forståelig.

Involvere personer og organisasjoner med ulik kompetanse i planprosessene, da kan vi sammen skape bedre løsninger, økt deltakelse og et sterkere fellesskap.

Utvikle metoder og retningslinjer for hvordan Plan- og bygningsloven skal tolkes, for å sikre forutsigbarhet for alle parter.

Bygge kultur og kompetanse for medvirkning i organisasjonen – opprette egne stillinger og fagmiljøer som jobber med dette.

Hva kan vi som **politikere** gjøre?

Redusere bruken av dispensasjoner i plansaker for å skape forutsigbarhet og bekrefte at vedtak og rammer er til å stole på.

Sette konkrete mål om å øke innbyggernes tillit til medvirkning i planprosesser, og sette av midler for å nå målet.

Sette av midler i budsjettet til å bygge kompetanse for medvirkning, og til dedikerte stillinger og fagmiljøer som støtter dette arbeidet.

Heve ambisjonsnivået for medvirkning, sikre reell involvering av innbyggerne, utover de definerte minimumskravene i loven.

Veien videre

Medvirkningsforumet består i dag av helt vanlige innbyggere, og representanter fra kommunen og universitetet. Samtalene våre fortsetter, og har du innspill eller ideer, bli gjerne med i samtalen og bidra til et sterkere lokaldemokrati.

Du kan også kontakte oss på
→ post@medvirkningsforum.no

Deltagere i Medvirkningsforum

Ubbo Busboom
Endre Elvestad
Jens Kaae Fisker
Linda Hagen
Jonas Hansen
Anita Helstrup
Benjamin Hickethier
Ayan Jama
Todor Kesarovski
Randi-Merete Lode
Henrik Lundberg
Thomas Kloster-Jensen Macintyre
Puja Mallick
Valentina Martinez Mariscal
Edle Lerang Nes
Claus Sigurd Petersen
Anders Riel Müller
Sigrun Sætrevik
Angela Subedi
Nadia Remen Svendsen
Simon Tamminga
Odd Vinje
Helia Zar

Medvirkningstips-publikasjon

Redaksjon:
Angela Subedi, Odd Vinje,
Jens Kaae Fisker, Benjamin Hickethier

Korrekturlesing og språkvask:
Sigrun Sætrevik

Grafisk design: Benjamin Hickethier
Illustrasjoner: Kristine Gjersvik

Trykk: Kai Hansen
på FSC® C020637-sertifisert papir
(EU Ecolabel)

Utgitt av Universitetet i Stavanger,
Stavanger kommune, Byverksted
og NEB-STAR

Stavanger, oktober 2025

Funded by
the European Union

Funded by the European Union under Grant Agreement Project No. 101079952 — NEB-Star. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.